

ปัจจัยความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพ ของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

Factors Contributing to Success and Guidelines for the Development of Waste Management in Nam Dam Subdistrict Thung Yang Daeng District Pattani Province.

อัสมา หะยีบุละ¹, นูรฟาร์ วาเต็ง², ชัยพฤติน สกุงสารี³, คมวิทย์ สุขเสนีย์⁴

406622064@yru.ac.th

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,

406622073@yru.ac.th

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,

406622076@yru.ac.th

⁴คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, Khomvit.s@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน กรณีศึกษาตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน ประชาชนในชุมชน จำนวน 16 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) อ่านและทำความเข้าใจกับข้อมูลทั้งหมด 2) แยกประเด็นสำคัญ 3) จัดกลุ่มข้อมูลตามหมวดหมู่ 4) สรุปและอธิบาย พร้อมยกตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า 1. ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำเกิดจากการดำเนินงานตามกรอบปัจจัยสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ สวัสดิการชุมชน รูปแบบการทำงานของคณะกรรมการ การสนับสนุนจากหน่วยงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน และงบประมาณ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ช่วยเสริมแรงจูงใจ ศักยภาพ และทรัพยากร ทำให้การดำเนินงานเป็นระบบและต่อเนื่อง 2. แนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมส่งผลให้เกิดผลลัพธ์สำคัญ 4 ประการ คือ ปริมาณขยะลดลง พฤติกรรมการคัดแยกขยะถูกต้องมากขึ้น การสร้างรายได้จากขยะ และการมีสภาพแวดล้อมรวมถึงสุขภาวะที่ดีขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการขยะโดยเน้นการคัดแยกตั้งแต่ต้นทางและการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำหลัก: แนวทางการพัฒนา, การจัดการขยะ, ชุมชน, พุงยางแดง, ปัตตานี

Abstract

The objectives of this research article are to 1) to study the factors on the success of the community's waste management in Nam Dam Subdistrict, Thung Yang Daeng District, Pattani Province 2) to study the guidelines for effective and appropriate community waste management in the context of the community. A case study of Nam Dam Subdistrict, Thung Yang Daeng District, Pattani Province. It is a qualitative research from 20 important information providers, including the President of the Nam Dam Subdistrict Administrative Organization, Thung Yang Daeng District, Pattani Province, 1 person, 1 deputy president of the Nam Dam Subdistrict Administrative Organization, 2 officials of the sub-district administrative organization, 16 people in the community and collect data with in-depth interviews and data analysis. The following steps have been carried out: 1) Read and understand all information 2) Separate important points 3) Group data by category 4) Summarize and explain with examples of the words of the information. The study found that 1. The success factors in the waste management of the Nam Dam sub-district community come from the implementation according to the framework of 5 important factors, namely community welfare, the working model of the committee, support from the agency, participation of the people and the budget. These factors help strengthen motivation, potential and resources, making the operation systematic and continuous, 2. Appropriate waste management guidelines result in 4 important results: a decrease in the amount of waste, more accurate waste separation behavior, making money from waste, and having a better environment and well-being, reflecting that waste management by focusing on sorting from the source and community participation can improve the quality of life concretely.

Keywords: Development guidelines, waste management, community, Thung Yang Daeng, Pattani

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการขยายตัวเป็นอย่างมากยิ่งมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้นมีปัญหาต่าง ๆ ตามมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านขยะที่มีเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากร ทำให้มีความต้องการใช้ทรัพยากรมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้อย่างรวดเร็ว ซึ่งการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสียสมดุล อีกทั้งยังนำมาซึ่งปัญหาของเสีย ที่เรียกว่า มลพิษหรือขยะตกค้างจากการนำทรัพยากรมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มีใช้กันอย่างมากมาย (ลดาวัลย์ สุขประเสริฐ, 2555)

จังหวัดปัตตานี มีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 14.287 ตัน คิดเป็นร้อยละ 36.65 นอกจากนี้ ชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีแล้วยังมีสถานที่อื่น ๆ ที่เป็นแหล่งก่อให้เกิดขยะเพิ่มมากขึ้น เช่นโรงเรียน เพราะในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีประกอบไปด้วยโรงเรียนเป็นจำนวนมาก เมื่อมีโรงเรียน มีชุมชนเกิดขึ้น มีผลทำให้มีร้านค้าเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน จึงส่งผลต่อปัญหาขยะที่เพิ่มสูงขึ้นตามมา เช่น การทิ้งขยะบนท้องถนน แหล่งน้ำ สวนสาธารณะ และตลาดนัด เป็นต้น หากมีการจัดการขยะให้เป็นไปอย่างมีระบบร่วมกันและการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการ พัฒนา ก็จะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะและลดภาระของส่วนราชการ และสร้างรายได้จากขยะ การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการจัดการกับขยะบรรจุภัณฑ์ จะทำให้เกิดกระบวนการนำขยะบรรจุภัณฑ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องร่วมมือกัน เพื่อความสะอาด ความปลอดภัย ความเรียบร้อย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, 2557)

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความร่วมมือของประชาชน อบต. มีหน้าที่ในการวางแผนและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการขยะ เช่น การจัดตั้งจุดทิ้งขยะในหมู่บ้าน การรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะ การจัดเก็บขยะอย่างสม่ำเสมอ และการให้ความรู้เกี่ยวกับการลดขยะและการจัดการขยะที่ถูกวิธี อบต. ยังเป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้าใจและส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการขยะให้เกิดผลเป็นรูปธรรมตำบลน้ำดำ ในแต่ละวันมีขยะเกิดขึ้นจากกิจวัตรประจำวันของทุกคน มากน้อยต่างกันไป จากปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน มีประมาณ 0.5-1 กิโลกรัมต่อคน ถ้าคิดเป็นระดับชุมชนและหมู่บ้านแล้ว จะมีปริมาณขยะในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก ซึ่งในปัจจุบันพบว่าเริ่มมีปัญหาเรื่องสถานที่ทิ้งขยะมากขึ้นแล้ว เนื่องจากหน่วยงานที่นำขยะ ไปทิ้งปฏิบัติไม่ถูกหลักสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง รวมทั้งเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และยังทำให้เกิดการประท้วงของประชาชนในพื้นที่มากขึ้นอีกด้วยการคัดแยกขยะ จึงถือเป็นอีกวิธีการที่สำคัญในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม เกิดมลพิษต่อโลกน้อยลง การคัดแยกขยะเพื่อให้สะดวกแก่การนำไปกำจัด (องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ, 2564)

ดังนั้นแล้วผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาการจัดการ
ขยะของชุมชนในตำบลน้ำดำ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชน
และแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ซึ่งสุดท้ายแล้ว
งานวิจัยนี้จะนำมาซึ่งวิธีการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

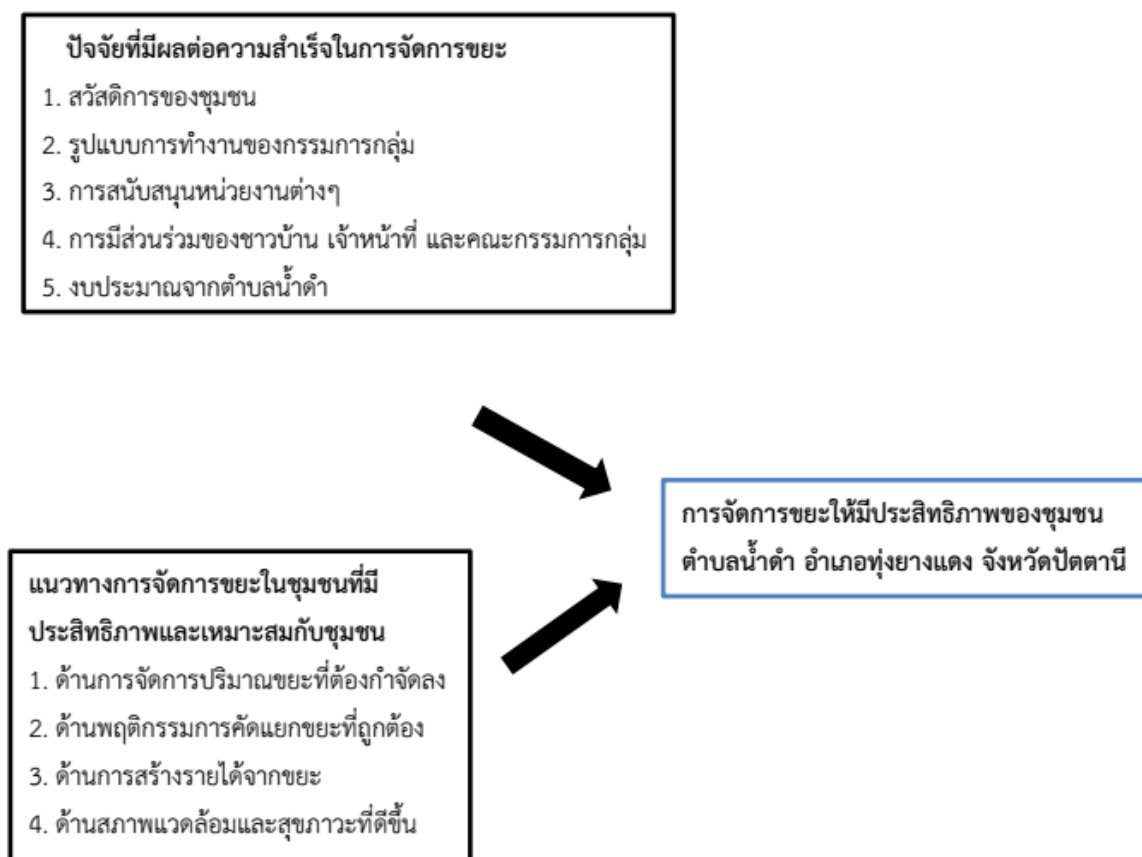
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยาง
แดง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของ
ชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำ
อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและพัฒนาระบบ
การจัดการขยะของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนตำบลน้ำดำ
ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาขยะในพื้นที่ได้จริง

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลน้ำคำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คน รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบลน้ำคำ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน ประชาชนในชุมชน จำนวน 16 คน ได้คัดเลือกแบบเจาะจง ตามคำแนะนำจากผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการบันทึกข้อมูลและรายงานผลการวิจัยก่อนการดำเนินการเก็บข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมกระบวนการ มีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยมีกระบวนการเก็บข้อมูลตั้งแต่การลงพื้นที่สำรวจการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์เชิงลึก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพของชุมชนตำบลน้ำคำ โดยใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีบทบาทและประสบการณ์ตรงในการจัดการขยะในชุมชน การสัมภาษณ์

ดำเนินการด้วยคำถามเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็น เลา่ประสบการณ์ และเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะได้อย่างเต็มที่ที่การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ใช้คำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ถ่ายทอดประสบการณ์ ความคิดเห็น และมุมมองเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชนอย่างอิสระและละเอียดรอบด้าน ส่วนการสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้บันทึกพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมจริงตามประเด็นที่กำหนด เช่น รูปแบบการทิ้งขยะของประชาชน จุดรวบรวมขยะ และสภาพแวดล้อมด้านการจัดการขยะภายในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) อ่านและทำความเข้าใจกับข้อมูลทั้งหมด 2) แยกประเด็นสำคัญ 3) จัดกลุ่มข้อมูลตามหมวดหมู่ 4) สรุปและอธิบาย พร้อมยกตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอยาง่างแดง จังหวัดปัตตานี ซึ่งผลจากการศึกษาเป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประเด็นหลัก 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอยาง่างแดง จังหวัดปัตตานี 2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับชุมชน ผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) โดยสรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะตำบลน้ำดำ อำเภอยาง่างแดง จังหวัดปัตตานี ได้แก่ 1) สวัสดิการของชุมชน 2) รูปแบบการทำงานของกรรมการกลุ่ม 3) การสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ 4) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกลุ่ม และ 5) งบประมาณจากตำบลน้ำดำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยที่ 1 สวัสดิการของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การจัดให้มีสวัสดิการแก่สมาชิก เช่น เงินปันผลจากการขายขยะ กองทุนชุมชน หรือสวัสดิการช่วยเหลือในยามจำเป็น เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกและจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จ

ปัจจัยที่ 2 รูปแบบการทำงานของกรรมการกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการกลุ่มมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน มีการประชุมวางแผนและติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการแบ่งงานตามความรับผิดชอบ ทำให้การบริหารจัดการขยะเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งด้านความรู้ วัสดุอุปกรณ์ และการ

อบรมส่งเสริมศักยภาพ มีส่วนช่วยเสริมความพร้อมของชุมชนในการดำเนินงานจัดการขยะ ส่งผลให้กิจกรรมมีความก้าวหน้าและเกิดความยั่งยืน

ปัจจัยที่ 4 การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินกิจกรรม ไปจนถึงการติดตามประเมินผล ทำให้เกิดความร่วมมือ ความรับผิดชอบร่วมกัน และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้การจัดการขยะของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ 5 งบประมาณจากตำบลน้ำดำ ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กลุ่มสามารถจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ดำเนินกิจกรรม และบริหารจัดการขยะได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานของชุมชนมีความมั่นคงและประสบความสำเร็จ

2. แนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับชุมชน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการปริมาณขยะที่ต้องกำจัดลง 2) ด้านพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง 3) ด้านการสร้างรายได้จากขยะ และ 4) ด้านสภาพแวดล้อมและสุขภาวะที่ดีขึ้น

ด้านที่ 1 ด้านการจัดการปริมาณขยะที่ต้องกำจัดลง ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมให้ครัวเรือนคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง การนำขยะอินทรีย์ไปใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ย และการรวบรวมขยะรีไซเคิลเข้าสู่ระบบกลุ่มชุมชน ทำให้ปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัดขั้นสุดท้ายลดลงอย่างชัดเจน ส่งผลให้ภาระด้านการขนส่งและการกำจัดขยะของชุมชนลดลง

ด้านที่ 2 ด้านพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของขยะและวิธีการคัดแยกที่ถูกต้องมากขึ้นจากการณรงค์และการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการคัดแยกขยะในครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การจัดการขยะของชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านที่ 3 ด้านการสร้างรายได้จากขยะ ผลการศึกษาพบว่า การรวบรวมและจำหน่ายขยะรีไซเคิล รวมถึงการแปรรูปขยะอินทรีย์เป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ สามารถสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มและสมาชิกในชุมชน ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการคัดแยกและจัดการขยะ และทำให้การจัดการขยะของชุมชนมีความคุ้มค่าและยั่งยืน

ด้านที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมและสุขภาวะที่ดีขึ้น ผลการศึกษาพบว่า เมื่อชุมชนมีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ปัญหาขยะตกค้าง กลิ่น และแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์พาหะลดลง ส่งผลให้สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาด เป็นระเบียบ และเอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีของประชาชนในชุมชนโดยรวม

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชน (ตามกรอบ 5 ปัจจัย) ขยะของพื้นที่ตำบลน้ำคำ ดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามกรอบกระบวนการบริหารจัดการ 5 ปัจจัย เริ่มตั้งแต่สวัสดิการของชุมชน รูปแบบการทำงานของกรรมการกลุ่ม การสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกลุ่ม และงบประมาณจากตำบลน้ำคำ โดยปัจจัยเหล่านี้มีส่วนช่วยสร้างแรงจูงใจ เสริมศักยภาพการดำเนินงาน และสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น ทำให้การจัดการขยะของชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ อย่างต่อเนื่อง และประสบความสำเร็จ ภายใต้โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำคำ

2. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับชุมชน พบว่าส่งผลให้เกิดผลลัพธ์สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการปริมาณขยะที่ต้องกำจัดลง ด้านพฤติกรรม การคัดแยกขยะที่ถูกต้อง ด้านการสร้างรายได้จากขยะ และด้านสภาพแวดล้อมและ สุขภาวะที่ดีขึ้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการขยะโดยชุมชนที่เน้นการคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง การใช้ประโยชน์จากขยะ และการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำคำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ปัจจัยที่มีผลต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำคำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี เป็นผลจากการบูรณาการของปัจจัยหลายด้านที่เชื่อมโยงและเกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านสังคม ด้านองค์กรด้านทรัพยากร และด้านกระบวนการจัดการ โดยมีพื้นฐานสำคัญอยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซึ่งมีความตระหนักรู้ต่อปัญหาขยะและผลกระทบต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของตนเองและส่วนรวม ทำให้เกิดความร่วมมือในการคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน ลดการทิ้งขยะปะปน และปฏิบัติตามกติกาชุมชนด้านการจัดการขยะอย่างต่อเนื่องและสมัครใจ ขณะเดียวกัน บทบาทของผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำศาสนา และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและประสานความร่วมมือของคนในพื้นที่ โดยทำหน้าที่ กำหนดแนวทางการดำเนินงาน จัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างความเข้าใจ สื่อสารข้อมูลข่าวสาร และติดตาม กำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามข้อตกลงของชุมชน ซึ่งความเข้มแข็งและความน่าเชื่อถือของผู้นำส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับในระบบการจัดการขยะของชุมชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีบทบาทสนับสนุนที่สำคัญทั้งในด้านนโยบาย แผนงาน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดบริการสาธารณะด้านการเก็บขนและกำจัดขยะ โดยมีการกำหนดจุดรวบรวมขยะ จุดคัดแยก

และรอบเวลาเก็บเงินที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ทำให้ประชาชนสามารถทิ้งขยะได้สะดวก ถูกต้อง และเป็นระเบียบ ลดปัญหาการทิ้งขยะไม่เป็นที่และการสะสมของขยะในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพวิณ์ เมสนุกุล (2553) มีปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชน 5 ปัจจัย 1) สวัสดิการของชุมชน 2) รูปแบบการทำงานของกรรมการกลุ่ม 3) การสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ 4) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกลุ่ม และ 5) งบประมาณจากตำบลน้ำดำ

2. แนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับชุมชน ควรเป็นระบบการจัดการที่ยึดหลักการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทางโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญ์ ปัญญา (2558) เนื่องจากชุมชนมีลักษณะเป็นสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและมีสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว มัสยิด โรงเรียน และกลุ่มอาชีพ เป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรม ดังนั้นวิธีการจัดการขยะที่เหมาะสมจึงเริ่มจากการลดปริมาณขยะตั้งแต่แหล่งกำเนิด โดยส่งเสริมให้ครัวเรือนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค เช่น การลดการใช้วัสดุใช้ครั้งเดียว การนำภาชนะกลับมาใช้ซ้ำ และการเลือกใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ง่าย ควบคู่กับการคัดแยกขยะในระดับครัวเรือนออกเป็นประเภทหลัก ได้แก่ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล และขยะทั่วไป เพื่อให้สามารถนำไปจัดการต่อได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะขยะอินทรีย์ซึ่งมีสัดส่วนสูงในชุมชนชนบทสามารถนำไปทำปุ๋ยหมักหรืออาหารสัตว์ ลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัดขั้นสุดท้ายได้อย่างมาก ส่วนขยะรีไซเคิลควรมีระบบรวบรวมผ่านธนาคารขยะหรือจุดรับซื้อในชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ นอกจากนี้ควมมีประสิทธิภาพของการจัดการขยะยังขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านงบประมาณ อุปกรณ์ และระบบบริการ เช่น การจัดถังขยะแยกประเภท การจัดหารถเก็บขยะที่เพียงพอ และการประสานสถานที่กำจัดขยะปลายทางที่ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งการติดตามประเมินผลและปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง เมื่อชุมชนสามารถลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง เพิ่มการใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์และรีไซเคิล และมีระบบเก็บเงินกำจัดที่เหมาะสม จะทำให้ปริมาณขยะที่ต้องกำจัดขั้นสุดท้ายลดลง สภาพแวดล้อมสะอาดเป็นระเบียบ ลดปัญหามลพิษและแหล่งเพาะโรค อีกทั้งยังสร้างรายได้และคุณค่าทางเศรษฐกิจจากทรัพยากรเหลือใช้ ส่งผลให้ชุมชนมีระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น และสามารถดำเนินได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว มีแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน 4 ด้าน 1) ด้านการจัดการปริมาณขยะที่ต้องกำจัดลง 2) ด้านพฤติกรรมกรคัดแยกขยะที่ถูกต้อง 3) ด้านการสร้างรายได้จากขยะ และ 4) ด้านสภาพแวดล้อมและสุขภาวะที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดนโยบายและแผนการจัดการขยะของชุมชนให้สอดคล้องกับปัจจัยความสำเร็จที่พบในพื้นที่
2. ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมคัดแยกขยะและการจัดการขยะในระดับครัวเรือนและชุมชน
3. ชุมชนสามารถนำรูปแบบการสร้างมูลค่าจากขยะ เช่น การรีไซเคิลและการทำปุ๋ยหมักไปใช้เพื่อสร้างรายได้เสริมและลดปริมาณขยะในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการขยะในหลายชุมชนหรือหลายพื้นที่ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จและรูปแบบการจัดการขยะในบริบทที่แตกต่างกัน
2. ควรมีการศึกษาติดตามผลระยะยาวของการจัดการขยะในชุมชน เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมประชาชน ปริมาณขยะ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อประเมินความยั่งยืนของการจัดการขยะ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). *ยุทธศาสตร์การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). *คู่มือการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). *แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- นภาพวีณ์ เมสนุกุล. (2553). *ถอดบทเรียนการจัดการขยะชุมชนจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนวัง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปรัทญ์ ปัญญู. (2558). *การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในชุมชน ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลดาวัลย์ สุขประเสริฐ. (2555). *การจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมในชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี. (2557). *รายงานสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะมูลฝอยในจังหวัดปัตตานี*. ปัตตานี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี.

องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ. (2564). รายงานการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยและการคัดแยกขยะในชุมชนตำบลน้ำดำ. ปีถัดมา: องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ.